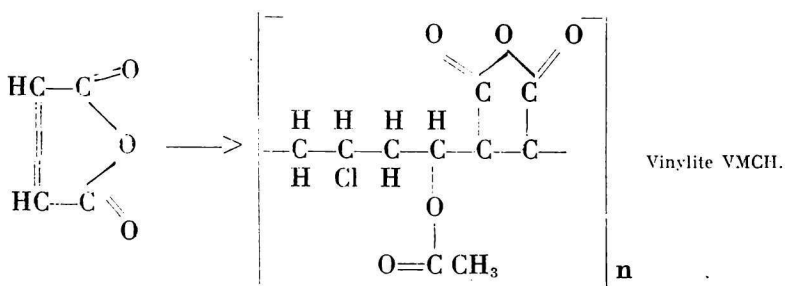

vinylchlorid vinylacetát

anhydrid kys. maleinovej

Vynylite VMCH.

(Pokračovanie).

ZPRÁVY A REFERÁTY

Laureáti Nobelových cien na rok 1946

M. GREGOR

Začiatkom decembra tohto roku bola v Stockholme opäť tradičná slávnosť udeľovania cien najväčšieho mecéna ušľachtilých vied a mierových snažení, Alfréda Bernharda Nobela. Stalo sa tak 10. decembra, vo výročný deň jeho smrti, kedy sa do Stockholmu slietli škandinávskym jurym za najlepších uznani mužovia našich dní, zaslúžilých o rozvoj fyziky, chémie, fyziologie a lekárstva, literatúry a pacifizmu, aby v rámci skvelého festivalu, usporiadaného vo vyzdobenej sieni Koncertného paláca, prevzali z rúk 87-ročného švédskeho kráľa najväčšie kultúrne vyznamenanie, t. j. veľkú zlatú medailu Nobelovu a sumu 121.524 švédskych korún každý osobitne, t. j. našich asi 1 milión 800 tisíc Kčs.

Tohoročný stockholmský festival vyznel s osobitnou dôstojnosťou veľkolepo, keďže bol motivovaný niekoľkými významnými momentami. Niesol sa predovšetkým v znamení jubilejnej spomienky na veľkého zostaviteľa, lebo na tohoročný 10. december pripadlo práve 50. výročie úmrtia Nobelovho, ktorý r. 1896 v tento deň, vzdialený od svojej vlasti, zakončil na talianskej Riviére v San Remo svoj pohnutý a požehnaný život. Toto významné jubileum

spomínal spolu so Švédmi celý kultúrny svet a ocenil podľa zásluhy osobnosť i nesmrteľné dielo tohto veľkého muža.

Popri tejto úctyplnej piete bol stockholmský festival motivo- vaný aj povznášajúcim faktom, že od r. 1901, keď došlo v inten- ciách Nobelovej klasickej záveti k udeleniu prvých cien (Röntgen za objav X-lúčov, van't Hoff za objav zákonov chem. dynamiky a ozmot. tlaku, Dunant za založenie Medzinárodného Červeného kríža a i.), bola to v poradí už 45. pocta najväčším géniom a dobro- dincom ľudstva pred týmto fórom.

Tohoročná stockholmská slávnosť bola však zaujímavá aj tým, že po rušných rokoch vojny, ktoré sa prejavily aj tu v neudelení alebo len v parciálnom udelení cien, mala už celkom mierový ráz. lebo bolo udelených všetkých 5 cien.

Nemenej interesantná bola okolnosť, že Nobelove jury, pozos- távajúce zo štyroch ustanovizní (Švédska Akadémia — pre litera- túru, Švédska Akadémia vied — pre fyziku a chémiu, Karolinin lekársky ústav — pre fyziológiu a lekárstvo, nórsky parlament — pre pacifizmus), priznalo tohto roku temer všetky ceny Američa- nom, t. j. z 8 laureátov je iba jeden Neameričan. Možno to vy- svetliť vojnou len málo dotknutým prostredím amerických bádate- ľov a prebohatou dotáciou i vybavením tamojších vedeckých inšti- túcií, hoci aj vedeckého ducha a vedeckú intuíciu samotných Ame- ričanov načim dnes hodnotiť veľmi vysoko.

A tak sa dostavilo do Stockholmu v slávnostný deň 7 Ameri- čanov, aby boli poctení spolu so 4 cenami, kým 5. cenu — za lite- ratúru — prevzal v zastúpení 69ročného laureáta, Švajčiara Hesse- ho, ktorému zdravotný stav nedovolil zúčastniť sa na slávnosti osobne, švajčiarsky vyslanec.

Nobelove ceny za rok 1946 boli teda udelené nasledovne:

1. za fyziku: profesor P. W. B r i d g m a n z Harvardskej uni- verzity za svoje objavy na poli fyziky vysokých tlakov. Väčšinu svojich pokusov konal za tlaku 12.000 atmosfér, dosiahol však svo- jou dômyselnou aparátúrou fantastického tlaku až 400.000 at a otvoril tým nové horizonty na skúmanie hmôt pod takýmito hyper- tlakmi.

2. za chémiu: Cenu za chémiu rozdelili medzi troja Ameri- čanmi, a to profesorom James B. S u m n e r o m z Cornellovej univerzity (polovicu), Dr. Johnom H. N o r t h r o p o m a Dr. Wen- dellom M. S t a n l e y o m z Rockefeller Institut of Medical Re- search, Princeton (každý štvrtinu). Prof. Sumner a Dr. Northrop získali si zásluhy svojimi štúdiami o kryštalizabilite a chemickej povahe enzýmov, kým Dr. Stanley objavil nové pole bádania synté- zou vírusového proteínu v čistej podobe. Za vojny naočkoval 8 miliónov amerických vojakov svojou novou protiinfluenzovou vaccinou, vyrobenou v jeho laboratóriu.

3. za lekárstvo: profesor H. J. M ü l l e r z univerzity Indiana.

4. za literatúru: Hermann H e s s e z Montagnaly, Švajčiarsko.

5. O cenu mieru sa delia Miss Emily Greene B a l c h o v á, za-

kladateľka a predsedkyňa Medzinárodnej ligy žien pre mier a slobodu a Dr. John R. L. Mott, prezident svetovej organizácie YMCA a vedúci International Mission Council.

Tak ako v uplynulých 45 rokoch, bude Nobelov stockholmský festival aj pre všetky budúce generácie prvotriednou kultúrnou udalosťou a dôstojným fórom šlachetného zápolenia tvorivých duchov celého sveta.

HOSPODÁRSKE ZPRÁVY

Zásobovanie chemikáliami v januári 1947

Ing. J. Hvorecký.

Chemické oddelenie Poverenícva priemyslu a obchodu

Povojnový nedostatok niektorých surovín je citeľný najmä u technických olejov a tukov rastlinného a živočíšneho pôvodu. Svetové zásoby sú veľmi nízke a dopyt spôsobuje stále stúpanie cien, takže svetové ceny oproti r. 1945 sa zvýšili až o 100 % a dnes už prekročili i cenovú hladinu v ČSR.

Doteraz sa nepodarilo zakúpiť v zahraničí tak veľkú partiu tukov, že by jej dovoz bol podstatne zlepšil zásobovanie. V tomto smere vyvíjal veľké úsilie i čl. vládny zmocnenec vo Washingtone, ale bez úspechu. Tu treba poznamenať, že ČSR nedostala od CFB alokáciu na nákup tukov a pre spomenutý dôvod sa naši dovozovia môžu pokúšať o nákupy u firiem stojacich mimo dozoru uvedeného washingtonského úradu.

Dnešný stav zásob tukov na mydlo umožňuje výrobu len na čas 1 mesiaca. V ľanovom oleji je situácia o niečo lepšia v dôsledku dovozov z Argentíny a prevádzka ľanárskeho priemyslu je zaistené asi na pol roka. Úroda repkového semena v minuloročnej kampani bola slabá a zásoby stačia už len asi na 1 mesiac. Dá sa však očakávať, že s repkovým olejom nám vypomôžu české zeme. V najbližšom čase má sa uskutočniť dovoz stearínu, alaínu a ricínového oleja. Potreba rybieho oleja je krytá uskutočneným dovozom.

Počiatkom r. 1947 musela továreň na amoniakovú sódu v Neštěticiach splniť svoj exportný záväzok a pre spomenutý dôvod bol januárový kontingent sódy krátený od 20 % proti priemerným mesačným kontingentom v r. 1946. Určité zlepšenie v zásobovaní priemyslu sódou sa dá očakávať v mesiaci februári a tak bude pravdepodobne možné nahradiť januárový úbytok vo februári. Hlavným spotrebiteľom je sklársky priemysel, ktorý odoberá cca 40 % kontingentu, na zmäkčovanie vody a na iné priemyslové účely ide asi 30 % a zvyšok na čistiace prostriedky.

Určité ťažkosti vznikly v dodávkach sódného lúhu, keď bola